

שאל נא את הכהנים תורה

א. כמה חכינו לזה, ממתן תורה מאז ששמענו מפי הקב"ה אנכי ולא יהיה, ונתקעה התורה בלבנו והיצר הרע נעקר ממנו, וכשבקשנו שמשה רבינו ידבר, שוב היינו שוכחים וחזרה היצר הרע, ומאז היינו מחכים ומצפים שהוא ישמיענו ברחמיו שנית, ועכשיו הגיע הזמן ששמענו מהקב"ה בעצמנו התורה, ושוב אין אנו שוכחים התורה, ונעקר היצר הרע (שהש"ר א,טו)! רצתי להביא קרבן תודה, ומרוב הדבקות בהקב"ה, נאבד לי הבהמה, והלכתי להביא עוד בהמה, ושוב מצאתי הראשון. איזה מהם אני מקריב, ואם שניהם, האם שניהם צריכים לחמי תודה? (ע' מנחות פ)
 ב. מים שנטמאו ועשיתי מהם קוביות קרח, ונגעו באוכל האם האוכל נטמא? (ע' ר"ש טהרות פ"ג מ"ב)
 ג. אכלתי כזית אוכל טמא, האם מותר לי לטבול במקוה? (ע' כריתות יג.)
 ד. זה היה אחר שהקב"ה שלח אש במגוג, וכולם מתו, ועברתי במקום וראיתי עצם, ובנתי אצלו ציון כמו שאמר הנביא (יחזקאל לט, טו), אמנם היה קשה לי, הרי ההלכה היא שאין מציינים רק על דבר שנטמא באהל, וגוי לא מטמא באהל לשיטת ר"ש, א"כ למה צריכים לציין?
 ה. הבאתי קרבן מנחה, היאך בדיוק אני מקיים מצות פתיתה? (מנחות עה:)

הלכתא למשיחא

הביאני אל הבית היין (זה סיני) ודגלו עלי אהבה (ונתן לי שם דגלי תורה ומצות ומעשים טובים, ובאהבה גדולה קבלתי אותם, שהש"ר פ"ב יג). הבה נלמד הלכות שתויי יין, שמזכיר לנו הר סיני שנמשלה למרתף גדול של יין.

איסור עבודה במקדש

כהן ששתה רביעית יין חי בבת אחת מיין שעברו עליו מ' יום, אסור לעבוד במקדש, ואם עבד עבודתו פסולה וחייב מיתה (לרוב אחרונים דוקא בעבודה תמה, ו"א אפי' אינה עבודה תמה). אם שתה פחות מרביעית, או שתה והפסיק באמצע, או שתה יין מגתו אפילו יותר מרביעית, דעת הט"ז (או"ח קכ"ח לה) דמותר לעבוד במקדש, ודעת הרבה פוסקים דאסור (כסף משנה בדעת הרמב"ם, וכ"כ הרדב"ז אלף תעג, ומג"א שם אות נה', ושואל ברשב"א ח"א ס' שס"ג משום חצי שייעור). שתה יותר מרביעית יין והפסיק בה, לדעת הרמב"ם חייב מיתה, והראב"ד פוטר ממיתה. יין פחות מרביעית שמזגו ועמד על רביעית, לפי הכס"מ ועוד מפרשים, דעת הרמב"ם דמותר לכתחילה לעבוד, ודעת הראב"ד דאסור, ואם עבד עבודתו כשרה ופסור ממיתה. שתה יין מזוג שהוא יותר מרביעית, אסור לעבוד במקדש, ולרמב"ם חייב מיתה, ולראב"ד פסור ממיתה וחייב מלקות. ו"א בדעת הרמב"ם דדוקא כשיש ביין יותר מרביעית, והוסיף מים אז חייב מיתה, אבל אם היין בעצמו רביעית או פחות, והוסיף מים ועמד על יותר מרביעית, פסור ממיתה. מזוג הכוונה כדרך מזיגה, אבל ביותר מכדי מזיגה אין שם יין עליו ופסור [מנ"ח קנב].

יש שדייקו מתוס' תענית יז' דאם שתה יין בתוך הסעודה שאינו משכר שמותר לעבוד (מעשה רקח), והרמב"ם לא הזכיר חילוק זה. ונחלקו האחרונים במזוג ויין מגתו באופן שנשתכר אם לוקה על זה (למנ"ח דינו כמו שאר משכרין, ולט"ז שם, וישועות יעקב שם אין דינו כשאר משכרין).

שאר משכרין אם שתה מהם (כגון י"ש) ולא נשתכר, מבואר ברמב"ם דמותר לעבוד. ואם נשתכר, אסור ליכנס למקדש (מדרבנן), ואם עבד י"א שלוקה ועבודתו כשרה, ו"א שחייב מיתה, ו"א שאינו לוקה.

עד מתי אסור לעבוד, עד שלא ישאר משכרותו שום דבר בעולם (רמב"ם). אם שתה רביעית מצומצם אפשר לנוח מעט או ללכת מיל, ואם שתה יותר צריך לישון הרבה.

איסור כניסה למקדש בלי עבודה

אסור לשום אדם ליכנס מתחילת עזרת ישראל אם שתה רביעית יין אע"פ שלא נשתכרו, וכן אם שתה שאר משקין ונשתכרו, מפני מורא מקדש. וכהן הראוי לעבודה אסור ליכנס מן המזבח ולפנים, ולדעת הרמב"ם לוקה מן התורה, ו"א דוקא בהיכל הוא מן התורה, ו"א דגם בהיכל איסורו מדרבנן.

איסור שתיה חוץ למקדש

אנשי בית אב (שעובדים היום) אסורים לשתות יין (אפי' פחות מרביעית, אבן האזל, ואפי' מזוג, ישועות יעקב שם) ביום, וכן בלילה (לרמב"ם לפניה, ולשא"ר שלאחריה כיון שנצרכים להעלות אברים ופדרים). אנשי משמר (שעבודתם השבוע ולא היום), אסורים לשתות ביום, ומותרים לשתות בלילה (לגבורות ארי בתענית טו:; דוקא רביעית, ולרש"ש שם אפי' יותר מרביעית). ובלילי שבת וי"ט כתב בשו"ת אור הנעלם בהקדמה דמותרין לשתות כיון דליכא הקטרת אברים ופדרים, וכ"כ החת"ס (בפ' שמיני יז'), וגבורות ארי בתענית שם חולק.

¹ ובמנחת חינוך נסתפק לענין פסול דרבנן כגון אונן דרבנן, אם לוקה כיון שאינו ראוי לעבודה. וע' יחזקאל מד, כא בפ' המלבי"ם דאפי' הכהנים שנפסלו מעבודה מחמת שעבדו ע"ז, מ"מ איכא איסורא ליכנס שתויי יין.

כהן שיודע שבתו אבותיו קבועים השבוע, ואינו מתכוון לבא לעבוד, אפי' נמצא חוץ לירושלים, אסור לו לשתות יין (כ"כ ר"ג, והקרן אורה כתב דאם נמצא מחוץ לירושלים מותר). לדעת הריטב"א ברגלים כל הכהנים אסורים לשתות יין. כל אלו שאסורים מדרבנן לשתות, דעת החת"ס (פ' שמיני) דלא גזרו לענין קידוש הבדלה וד' כוסות. (כ"ז מלוקט מתורת הקרבנות הלכות שתויי יין)

תשובות לשאלות גליון שעבר

א. אז ישיר משה! כמה חכינו לזה לשיר עוד הפעם עם משה רבינו השירה העשירית 'שירו לד' שיר חדש תהלתו מקצה הארץ, אמרו גאל ד' עבדו יעקב! (מכילתא בשלח). הנסים והנפלאות לא יאומן, רצתי להביא קרבן תודה, אמנם לפני שהספקתי להקריבה, נולדה לה בת בשעה טובה ומוצלחת. מה עלי לעשות בולד, ואם אני מקריבה האם אני צריך להביא עמה מ' חלות? (ע' מנחות פ, ורמב"ם פ"ב מפסולי המקדשים ה"ח)

תשובה: ולד תודה קרב. ולגבי הלחם אם התודה הוא תודת חובה (מחמת נדר שנדר, ולפרש"י כת"י מהארבע שצריכים להודות) אם קרב האם תחילה, אין הולד צריך חלות. ויכול גם להקריב הולד תחילה ולהתכפר בו ולהביא חלות, ואז אין האם טעונה חלות (ובדעת הרמב"ם שכתב ששתיהן טעונות חלות, רוב המפרשים כתבו דלאו דוקא, אלא הכוונה אחד משתיים, ובאבן האזל פי' דהרמב"ם מיירי ששחט השני קודם שזרק דם הראשון, ואז שניהם צריכים חלות). וי"א הא דיכול להתכפר בולד הקדש, היינו דוקא כשהקדישה מעוברת דאז דעתיה גם אולד, אבל הקדישה ואח"כ נתעברה אין יכול לצאת יד"ח בולד (ואפשר גם אם לא ידע שהיא מעוברת, ע' תורת הקרבנות פרק כו הערה 8). ובתודת נדבה רק האם טעונה חלות, ולא הולד אפי' הקריב קודם. ואם הבהמה היתה מעוברת בשעת ההקדש, לפי הדעות שעובר לאו ירך אמו, גם הולד קדוש מצד עצמו ושניהם טעונים לחם.

ב. הגיע יום קיבוץ גליות! פרקתי את העריסה שמעולם לא נטמא במדרס, ועל הדרך לירושלים ישיבה יולדת על אחד מכרעי המטה, האם נטמא הכרע במדרס (הגם שהכל טמא טמא מת, וכן מגע היולדת, אבל נפ"מ אחר שנטהר אם יושבים על הכרע בהפסק דבר אחר, דמשום טומאת מת וכן מגע יולדת אינו מטמא, ומשום מדרס מטמא)? (ע' כלים פ"ח מ"ז בר"ש וגר"א)

תשובה: המשנה (כלים פ"ח מ"ט) אומרת מטה מטמא אברים, והכוונה כשמפרקים המטה עדיין מקבלת טומאה, בתנאי שדעתו להחזיר החלקים, ובגמ' סוכה טז' מבואר דבעינן עוד תנאי שגם בשעה שמפורק ראוי להשתמש בו ע"י הדחק, ולכן אוקי הגמרא שהמשנה מדברת שנשאר הקרש הארוך או הקצר עם שתי כרעים, ואפשר להשתמש על ידי סומכים ליד הכותל, ומותחים חבלים מהקרש לכותל. ובמשנה ז' שם כתוב כרע שהיתה טמאה מדרס, ופי' הר"ש שקבלה טומאה בעוד שמחובר למטה, דבפני עצמה אינה מקבלת טומאה, ואח"כ חיברה למטה אחרת. והגר"א שם פי' שהכרע ראוי לישיב עליו וקיבל טומאה בזמן שהיתה מפורקת (וכ"כ הרמב"ם בפ"י). ולכן לפי הגר"א אם הכרע רחב שראוי לישיב עליה נטמא במדרס, וגם הר"ש מודה לזה, אלא שהבין שהכרע של המשנה לא היתה ראויה לישיבה.

ג. זה היה מיד אחרי מלחמת גוג ומגוג, אחרי שהקב"ה המטיר עליהם גשם שוטף ואבני אלגביש אש וגפרית, נגעתו באחד (הגויים) בלילה ואיני יודע אם היה חי או מת (יתכן שיהיה כמו במכת בכורות שהיו כמה שפרפרו עד הבקר, כמש"כ במסכת שמחות), ובבוקר היה מת, האם אני טמא? (ע' תו' ריש נדה, ורמב"ם שאר אה"ט פ"י הי"ד)

תשובה: במשנה (טהרות פ"ה מ"ז) איתא דטמא משום שהולכים אחר שעת מציאתן, וכן פסק הרמב"ם. אבל תוס' הקשו ממע"ל שבנדה, שמבואר שלחולין הולכים אחר חזקה דמעיקרא, והמת היה בחזקת חי, וגם הנוגע היה בחזקת טהור, ותירצו תוס' דאה"נ וכוונת המשנה דטמא רק לענין תרומה וקדשים, אבל לענין חולין נחשב כטהור. וכתב החזו"א (טהרות ג, ב) דמה שטמא לענין תרומה, הכוונה אם טבל כדי להיות טהור לתרומה, אז אם נגע בתרומה התרומה טמאה, וצריך הזאת ג' וז', כדי ליטהר לתרומה [וטהור לגבי חולין], אבל מי שהוא טהור רק לחולין, ושוב נמלך וטבל כדי ליטהר לתרומה, אינו מטמא תרומה. וכ"ז כשמצא המת במקום שנגע בו, אבל אם מצאו במקום אחר הוא ספק טמא, ואם נגע בתרומה וקדשים, תולין ואין שורפין.

ד. הבאתי ביכורים לעזרה, והיה שם כהן שהיה אוכל קדשי קדשים, ובידו כוס מים, והמים ניתזו על הפירות, האם הוכשרו לקבל טומאה? (פסחים כ, וחזו"א אר"ח קכד אות ז', ומקדש דוד ס' לז' אות ד')

תשובה: איתא בגמרא דמשקה בעזרה אינן מקבלים טומאה ולא מכשירין, ופסק הרמב"ם (טומאת אוכלין פ"י הט"ז) דאפילו מים. וכתבו החזו"א ומקדש דוד דמשמע דדוקא מים שיש צורך בהם להקדש, אבל סתם מים בעזרה יכול להכשיר.

ה. עכשיו רואים שכל התקופה האחרונה שהגאולה התעכב, הכל היה כדי שהגאולה תהיה ברחמים גדולים! הבאתי קרבן מנחה, ומדדתי עשרון בתוך כלי שרת, אבל לא התכוונתי בפירוש לקדש אותה, האם הוא קדוש (ואם נגע בו טבול יום נפסל)? ואם הכהן עשה קמיצה האם הקמיצה כשרה? (ע' בועז מעילה פ"ב מ"ט, וחזו"א כה, ג)

תשובה: קי"ל דצריך דעת לקדש, ואם לא היה דעתו לקדש, נסתפק החזו"א אפשר דדומה לבלל חוץ לעזרה דפסול, ושוב כתב דנראה דבעזרה כשר אפי' בלל בכלי חול, וקידוש כלי שרת הוא רק למצוה, וכ"כ התפא"י שם דכשר.